

Sygn. akt III AUa 1192/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Andrzejewski (spr.)
Sędziowie:	SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska SSO del. Maria Ołtarzewska
Protokolant:	stażysta Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2015 r. w Gdańsku

sprawy G. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

o rentę rodzinną

na skutek skargi G. L. o wznowienie postępowania

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 października 2012 r., sygn. akt III AUa 256/12

zmienia wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 października 2012 r., sygn. akt III AUa 256/12 i zmieniając zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Elblągu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 grudnia 2011 r., sygn. akt IV U 1444/11 przyznaje wnioskodawczyni G. L. prawo do renty rodzinnej po zmarłym W. L. od dnia 1 czerwca 2011 roku.

Sygn. akt III AUa 1192/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 lipca 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. odmówił ustalenia G. L. prawa do renty rodzinnej po zmarłym W. L.. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż świadczenie rentowe nie przysługuje skarżącej, albowiem małżonkowie L. mieli od dnia 24 czerwca 2004 r. orzeczoną separację.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła G. L. podnosząc, iż przez 30 lat małżeństwa, do dnia śmierci, wspólnie zamieszkiwała ze zmarłym mężem, z którym miała dziewięcioro dzieci i wspólnie prowadziła z nim gospodarstwo domowe.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie IV U 1444/11 Sąd Okręgowy w Elblągu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu I instancji: W. L. zmarł dnia (...) W dniu 15 czerwca 2009 r. żona zmarłego G. L., urodzona dnia (...), złożyła do ZUS wnioski o przyznanie jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu W. L.. Sąd Okręgowy w Elblągu wyrokiem z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie V C 444/04 orzekł separację małżonków G. i W. L.. W dniu 19 marca 2009 r. małżonkowie G. L. i W. L. złożyli do Sądu zgodny wniosek o zniesienie separacji. Sąd Okręgowy w Elblągu postanowieniem w sprawie V Ns 49/09 postanowił zniesić separację małżeństwa wnioskodawców G. L. i W. L.. Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Zgodnie z art. 70. ust 1, 3 i 4 ustawy emerytalnej wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli: 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej. W myśl ust. 3 małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Sąd I instancji wskazał, że zarówno organ rentowy, jak i Sąd rozpoznający odwołanie winien przyjąć, iż w chwili śmierci W. L. małżonkowie G. i W. L. pozostawali w separacji. Oznacza to, iż w chwili śmierci W. L. skarżąca nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej. Sąd Okręgowy zważył, że orzeczenie sądowe o separacji wyklucza prawo wdowy do renty rodzinnej na podstawie art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej, chyba że miała ona w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Taki pogląd jest utrwalony w orzecznictwie sądów powszechnych, jak i Sądu Najwyższego (por. wyroki S.N.: z dnia 09 sierpnia 2007 r. w sprawie I UK 67/07 i z dnia 06 marca 2009 r. w sprawie I UK 255/08 oraz wyrok S.A. w Katowicach z dnia 13 lutego 2008 r. w sprawie III AUa 757/07). Mając powyższe na uwadze, uznając, iż G. L. nie spełnia przesłanek do przyznania renty rodzinnej po zmarłym W. L. Sąd Okręgowy na mocy art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła G. L., zarzucając temu orzeczeniu błędną interpretację przepisów w sprawie jej prawa do renty rodzinnej. W uzasadnieniu apelacji skarżąca wskazała, że chociaż w pierwszych latach po wydaniu wyroku z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie V C 444 / 04 orzekającego separację strony pozostawały w faktycznej i prawnej separacji, jednak z biegiem czasu doszło do ich zbliżenia i już od początku 2008 r. strony pozostawały zarówno w faktycznym związku uczuciowym, jak i gospodarczym.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 października 2012r., sygn. akt III AUa 256/12, oddalił apelację wnioskodawczyni.

Pismem z dnia 29 maja 2014r. wnioskodawczyni złożyła skargę o wznowienie postępowania zakończonych wskazanym wyżej wyrokiem, wskazując na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 r., sygn. akt SK 61/13, Dz.U.2014.683, który w jej ocenie stanowi podstawę do wznowienia postępowania wskazaną w treści art. 401¹ k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skarga o wznowienie postępowania zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie wskazać należy, iż stosownie do treści art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 maja 2014 r., sygn. akt SK 61/13, Dz.U.2014.683, orzekł, iż art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440, 1717 i 1734) w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W realiach przedmiotowej sprawy Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyroku z dnia 24 października 2012r., sygn. akt III AUa 256/12, oddalając apelację wnioskodawczyni za kluczowy dla rozstrzygnięcia uznał brak ustalonego prawa do alimentów od męża, z którym formalnie pozostawała w separacji.

Kierując się powyższym Sąd Apelacyjny uznał, iż skarżąca zasadnie wniosła o wznowienia postępowania w sprawie o sygn. akt III AUa 256/12, gdyż Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny na mocy art. 412 § 1 i 2 k.p.c. zmienił zaskarżone orzeczenie.

Na wstępie przypomnieć należy, iż ubezpieczona wniosła odwołanie od decyzji odmawiającej przyznania wnioskowego świadczenia, tj. renty rodzinnej po zmarłym mężu, z którym pozostawała w separacji.

Stosownie do treści art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych /t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 1440, dalej: ustawa emerytalna/ wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli: 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej. W myśl ust. 3, małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Odnosząc powyższe do bezspornych ustaleń faktycznych w sprawie stwierdzić należy, iż wnioskodawczyni urodzona (...) osiągnęła wiek 50 lat przed dniem śmierci męża, co nastąpiło(...) Spełnia zatem tę przesłankę wnioskowanego świadczenia z art. 70 ust. 1 pkt. 1 ustawy emerytalnej.

Rozważenia zatem wymagało spełnienie dalszej przesłanki, określonej w treści art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej.

Trybunał Konstytucyjny stanowiącym podstawę przedmiotowej skargi wyrokiem z dnia 13 maja 2014 r., sygn. akt SK 61/13, Dz.U.2014.683, orzekł, iż art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440, 1717 i 1734) w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wskazać zatem wypada, że skutkiem przywołanego orzeczenia jest derogacja normy prawnej wymagającej, by prawo do alimentów przysługujące osobom rozwiedzionym było ustalone wyłącznie orzeczeniem lub ugodą sądową. Nie oznacza to jednak, że prawo do renty rodzinnej po byłym małżonku na mocy niniejszego orzeczenia uzyskają wszyscy małżonkowie rozwiedzeni. TK nie zakwestionował bowiem tego, że jednym z warunków nabycia prawa do renty rodzinnej przez małżonka rozwiedzonego jest posiadanie przez niego prawa do alimentów od byłego małżonka w dniu śmierci tego ostatniego. Ta okoliczność będzie wymagała wykazania wówczas, gdy rozwiedziony małżonek będzie

wnioskował o przyznanie renty rodzinnej. Z wyroku TK wynika, że potwierdzeniem prawa do alimentów może być nie tylko orzeczenie lub ugoda sądowa, ale również umowa zawarta między rozwiedzionymi małżonkami. Umowa taka może być zawarta również w sposób dorozumiany, a o jej istnieniu może świadczyć fakt, że alimenty były faktycznie uiszczane przez byłego małżonka do dnia jego śmierci na rzecz osoby uprawnionej.

Kierując się powyższym w niniejszym postępowaniu koniecznym było uzupełnienie postępowania dowodowego na okoliczność faktycznej alimentacji wnioskodawczynie przez zmarłego jej męża. Sąd Apelacyjny dopuścił zatem na powyższą okoliczność dowód z przesłuchania Z. L., B. S. oraz M. L. /zapis audio k. 35/. Świadkowie ci zgodnie potwierdzili, że wnioskodawczynie ze zmarłym mężem przed jego śmiercią pomimo ogłoszonej separacji pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym. Powodem ustanowienia separacji było uzyskanie zasiłków. Zmarły ojciec dobrowolnie oddawał na utrzymanie rodziny, w tym wnioskodawczynie, wynagrodzenie a następnie rentę, a przynajmniej część tego co pozostawało po potrąceniach na rzecz wierzycieli, w tym alimentów na rzecz dzieci.

W ocenie Sądu Apelacyjnego uzyskane w sprawie zeznania stanowią wystarczającą podstawę do tego, aby ustalić, że zmarły W. L. przed śmiercią dobrowolnie obok zasądzonych na dzieci alimentów łożył dalsze środki na utrzymanie rodziny, w tym i wnioskodawczynie. W ocenie Sądu Apelacyjnego zrozumiałym jest także, że przy niewysokich zarobkach, a następnie rencie, środki te były niewielkie. Nie ma jednak racji organ rentowy wskazując, że niska wysokość renty uniemożliwiała zmarłemu alimentację żony. Najmniejszą nawet kwotą dzieląc się z żoną zmarły realizował bowiem obowiązek alimentacji, której wysokość z istoty zawsze uzależniona jest od możliwości zarobkowych obowiązanego, czy też od wysokości należnego mu świadczenia. Innymi słowy w ocenie Sądu Apelacyjnego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala ustalić, że zmarły mąż wnioskodawczynie pomimo formalnie orzeczonej separacji dobrowolnie oddawał jej przynajmniej część wynagrodzenia a następnie renty, a tym samym dokonywał alimentacji. W tym stanie rzeczy uznać należy, iż wnioskodawczynie wykazała również spełnienie przesłanki renty rodzinnej o której mowa w art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej, z tym zastrzeżeniem, że obowiązek alimentacyjny zmarłego nie był stwierdzony wyrokiem lub ugodą sądową, a realizowany był dobrowolnie.

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego wnioskodawczynie wykazała spełnienie przesłanek renty rodzinnej wynikających z art. 70 ust. 1 pkt. 1 i ust. 3 ustawy emerytalnej, a tym samym na mocy art. 412 § 2 zmienić należało zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku – III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 października 2012r., sygn. akt III AUa 256/12 w ten sposób, że zmienić zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Elblągu – IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 grudnia 2011r., sygn. akt IV U 1444/11 w ten sposób, że przyznać wnioskodawczynie G. L. prawo do renty rodzinnej po zmarłym W. L. od dnia 1 czerwca 2011r., tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na mocy art. 412 § 2 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.